UNHCR
The UN Refugee Agency

REACH
An initiative of IMPACT Initiatives, ACTED and UNOSAT

UNHCR/R.Kostrzynski

UCHODŹCY Z UKRAINY W POLSCE PROFILOWANIE CZERWIEC 2022

WPROWADZENIE

Na dzień 30. czerwca 2022 r. w Polsce w ramach ochrony tymczasowej zarejestrowało się 1,2 mln osób, co stanowi najwyższą liczbę wśród krajów UE. W całej Europie zarejestrowano dotychczas ponad 6,3 mln uchodźcow z Ukrainy[1].

W celu zrozumienia profilu demograficznego uchodźców z Ukrainy, ich zamiarów i potrzeb, dostępu do informacji oraz trendów przemieszczania się, UNHCR we współpracy z REACH rozpoczęło regionalny (a więc odbywający się w kilku krajach ościennych: Polsce, Słowacji, Mołdawii oraz Rumunii) proces "profilowania" oparty przede wszystkim na badaniach ilościowych (kwestionariuszowych). Wywiady przeprowadzane były na terenach przygranicznych, w ośrodkach tranzytowych i recepcyjnych, biurach organizacji pozarządowych, na dworcach kolejowych i autobusowych oraz w ogólnych punktach informacyjnych i pomocowych. Z osobami, które wyraziły zgodę na udział w badaniu, ankieterzy przeprowadzali około 20-minutowy wywiad przy użyciu jednolitego, spójnego dla regionu kwestionariusza. W Polsce wywiady przeprowadzane były w kilku wybranych województwach, głównie w dużych ośrodkach miejskich. Z uwagi na metodologię i nielosowy dobór próby badanie nie jest reprezentatywne, a jego wyniki nie mogą być uogólnione na całą populację uchodźców. Pokazują natomiast trendy i pozwalają na zidentyfikowanie tendencji i najpilniejszych potrzeb. Niniejszy raport przedstawia wyniki 4567 wywiadów przeprowadzonych z uchodźcami przebywającymi w Polsce między 1 a 30 czerwca 2022 r.

W ramach dopełnienia badań ilościowych UNHCR przeprowadziło serię dyskusji w formie zogniskowanych wywiadów grupowych (FGI) w ośmiu lokalizacjach w Warszawie, Rzeszowie oraz Lublinie. Spotkania odbyły się między 13 a 15 czerwca i wzięło w nich udział 158 respondentów o zróżnicowanym profilu demograficznym.

DOWIEDZ SIĘ WIĘCEJ

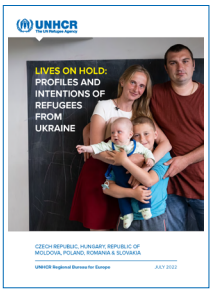

Raport regionalny
ŻYCIE W ZAWIESZENIU: PROFILE I ZAMIARY UCHODŹCÓW Z UKRAINY
Lipiec 2022

Portal Danych Operacyjnych - Sytuacja Uchodźców z Ukrainy: **POLSKA**

NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE

Większość uchodźców chce wrócić do Ukrainy, gdy tylko będzie to bezpieczne, a w perspektywie krótko- i średnioterminowej planują oni zostać w Polsce. Oznacza to potrzebę dalszego budowania systemów wsparcia i integracji, w tym poprzez zapewnienie bezpiecznego zakwaterowania i stabilnego zatrudnienia.

- **63%** uchodźców zamierza pozostać w Polsce przynajmniej czasowo. W większości przypadków decyzja podyktowana jest względami bezpieczeństwa. Ci, którzy planują powrót (22%), najczęściej motywowani są przekonaniem, że sytuacja w Ukrainie uległa poprawie. W przypadku 17% respondentów planujących powrót plany dotyczą wyjazdu tymczasowego w celu odwiedzenia rodziny.
- 69% ankietowanych twierdzi, że w Polsce jest goszczonych lub wynajmuje kwatery (odpowiednio 35% i 34%), natomiast 15% badanych przebywa w obiektach zbiorowych.
- Wsparcie finansowe, dostęp do zatrudnienia i zakwaterowania to najczęściej zgłaszane pilne potrzeby, w dalszej kolejności są to pomoc rzeczowa i leczenie. Dostęp do zakwaterowania prawdopodobnie pozostanie jednym z głównych problemów ze względu na rosnące ceny wynajmu i energii w Polsce, zwłaszcza w głównych miastach, w których obecnie mieszka większość uchodźców[2]. Zważywszy, że większość uchodźców posiada wykształcenie zawodowe i/lub wyższe, wsparcie w zakresie nostryfikacji dyplomów oraz umożliwienie zdobycia zatrudnienia przez kobiety sprawujące opiekę nad dziećmi będzie miało kluczowe znaczenie dla zwiększenia samodzielności i integracji.

DEMOGRAFIA

Większość społeczności stanowią uchodźczynie z wyższym wykształceniem oraz doświadczeniem zawodowym w wielu sektorach, podróżujące z członkami bliskiej rodziny (głównie z innymi dorosłymi kobietami, dziećmi i niemowlętami).

75% badanych podróżuje z innymi osobami, z czego 94% z bliskimi krewnymi. Ponad połowie (59%) towarzyszy co najmniej jedno dziecko lub niemowlę, zaś 13% badanych - co najmniej jedna osoba w wieku 60 lat lub więcej.

Płeć respondentów

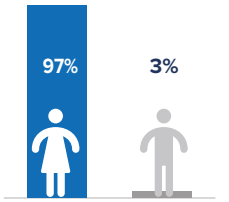

<1% - osoby niebinarne

Zatrudnienie w Ukrainie

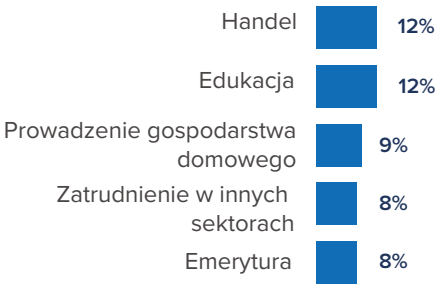

Struktura zatrudnienia z podziałem na grupy wiekowe:

- Wśród młodszych respondentów (wiek 18-24 lata) najczęstszym statusem zatrudnienia była edukacja (30%), a następnie bezrobocie (19%).
- Respondenci w wieku 25+ najczęściej pracowali w handlu.

Narodowość

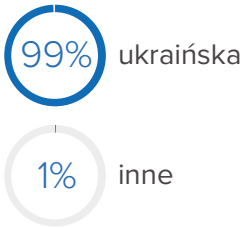

Formalne wykształcenie

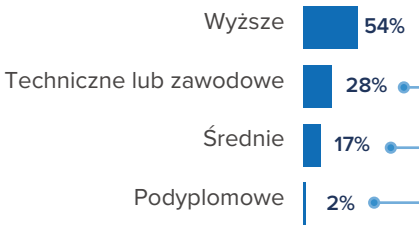

według grupy wiekowej

	18-24	25-39	40-59	60+
Wyższe	41%	61%	49%	44%
Techniczne lub zawodowe	27%	22%	32%	35%
Średnie	32%	13%	17%	19%
Podyplomowe	0%	3%	1%	2%

PLANY NA PRZYSZŁOŚĆ

Większość respondentów planuje pozostać w Polsce przynajmniej przez jakiś czas, głównie ze względów bezpieczeństwa. Odsetek osób planujących pozostanie w Polsce jest wyższy wśród uchodźców podróżujących z osobami będącymi pod ich opieką (70% wśród gospodarstw domowych z dziećmi lub niemowlętami, 71% wśród gospodarstw domowych z osobami starszymi, 73% wśród gospodarstw domowych z osobami ze specjalnymi potrzebami). Jedna piąta osób zgłosiła zamiar powrotu do Ukrainy, jednak z bardzo częstymi obawami o swoje bezpieczeństwo po powrocie. Jedna dziesiąta respondentów planuje przenieść się do innego kraju, jako miejsce docelowe najczęściej wymieniając Niemcy, Wielką Brytanię i Holandię.

Zamiary: Pozostanie w Polsce

63% **ankietowanych planuje pozostać w Polsce**

Trzy główne powody pozostania w Polsce (n=2865)

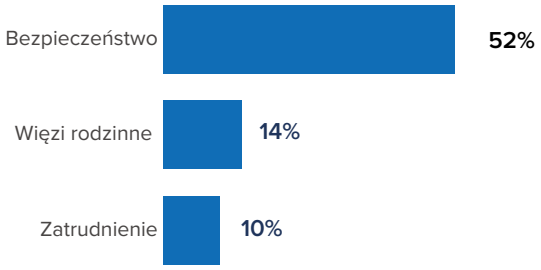

Najliczniej reprezentowane obwody pochodzenia wśród osób zamiarzających pozostać w Polsce*

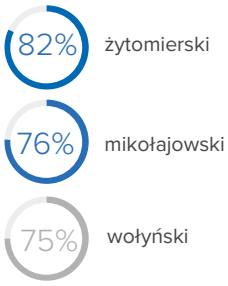

Najliczniej reprezentowane obwody pochodzenia wśród osób zamiarzających powrócić do Ukrainy*

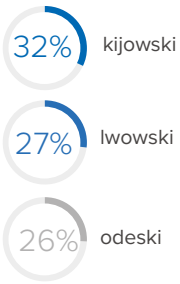

* % wskazuje odsetek respondentów z danego obwodu zamierzających pozostać w Polsce

Zamiary: Powrót do Ukrainy

Powrót do Ukrainy odbywa się w sposób spontaniczny. Temat powrotu jest nadal aktywnie dyskutowany w rodzinach po obu stronach granicy oraz w całych społecznościach. Decyzje o powrocie podejmowane są indywidualnie i często są wynikiem porównania sytuacji w Polsce ze zmianami w zakresie bezpieczeństwa w miejscu pochodzenia. Znacznie wyższy odsetek respondentów planujących przeprowadzkę zidentyfikowano w grupie osób przybyłych w czerwcu (31%) niż w grupie osób przybyłych między lutym a majem (5%). Więzi rodzinne są częstszą motywacją do powrotu wśród osób, które mają krewnych za granicą (główna motywacja dla 50% ankietowanych), podczas gdy osoby nieposiadające krewnych za granicą najczęściej kierują się względami bezpieczeństwa (wymienione przez 55%).

22% **ankietowanych planuje powrót do Ukrainy, z czego 80% do obwodu, z którego pochodzą**

Główne przyczyny powrotu (n=989)

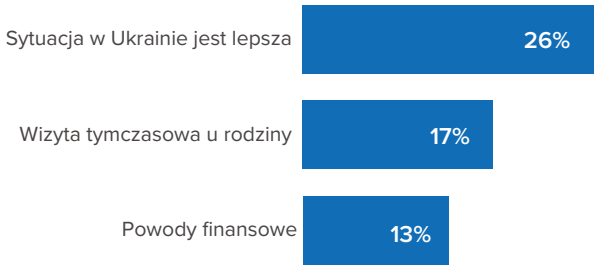

Zamiary: Dalsze przemieszczanie

10% **respondentów planuje przenieść się do innego kraju**

Najbardziej popularne miejsca docelowe (n=434)

Główne powody przeniesienia się do innego kraju (n=434)

Najczęściej spotykana forma zakwaterowania osób planujących wyjazd do innego kraju (n=434)

Głosy uchodźców: Perspektywy i plany na przyszłość

Zgodnie z Polityką UNHCR w zakresie wieku, płci i różnorodności (2018) biuro UNHCR przeprowadziło serię dyskusji w grupach fokusowych (FGD) i wywiadów indywidualnych z uchodźcami z Ukrainy mieszkającymi w ośmiu różnych lokalizacjach w Warszawie, Rzeszowie i Lublinie. Pierwsza runda dyskusji FGD dotyczyła dostępu do informacji na temat sytuacji w miejscach pochodzenia lub byłego stałego miejsca zamieszkania w Ukrainie, opinii uchodźców na temat powrotu, pobytu w Polsce oraz dalszego przemieszczania się do innych krajów UE i poza UE. Kluczowym celem dyskusji w grupach fokusowych jest nadanie głosom uchodźców centralnego znaczenia w dyskusjach i planowaniu. Niezwykle ważne jest, aby społeczność międzynarodowa słuchała uchodźców i szanowała ich wybory.

Ponieważ sytuacja w Ukrainie pozostaje rozwojowa i niepewna, UNHCR przyjmuje z uznaniem pozytywne stanowisko kilku krajów w sprawie udzielania azylu i wzywa wszystkie kraje do umożliwienia cywilom wszystkich narodowości uciekającym z Ukrainy niedyskryminującego dostępu do ich terytoriów oraz do zapewnienia stałego poszanowania zasady non-refoulement. Ponieważ sytuacja na Ukrainie jest niestabilna i może pozostać niepewna przez dłuższy czas, UNHCR wzywa państwa do zawieszenia przymusowych powrotów obywateli i byłych stałych mieszkańców Ukrainy, w tym tych, których wnioski o azyl zostały odrzucone. Zakaz przymusowych powrotów służy jako standard minimalny i musi obowiązywać do czasu, gdy sytuacja w zakresie bezpieczeństwa w Ukrainie ulegnie znacznej poprawie, umożliwiając bezpieczny i godny powrót osób, co do których stwierdzono, że nie potrzebują ochrony międzynarodowej.

Potrzeby w Polsce

Chociaż indywidualne okoliczności, potrzeby i cechy uchodźców w Polsce mogą w różny sposób wpływać na długość ich pobytu w Polsce, to oczywiste jest, że znaczna liczba uchodźców będzie nadal przebywać w Polsce, o ile nie poprawi się sytuacja pod względem bezpieczeństwa w Ukrainie.

Uznając i doceniając ogromne wsparcie i gościnność, jakie otrzymali po przyjeździe i podczas pobytu w Polsce, uchodźcy stwierdzają, że życie w Polsce dla niektórych członków ich społeczności, szczególnie osób z poważnymi schorzeniami i niepełnosprawnościami oraz osób starszych, okazało się trudne, a ich sytuacja pogorszyła się z powodu braku środków i ograniczonego dostępu do rynku pracy.

> *"Moja rodzina w Ukrainie chce, żebym tu została. Martwią się. Dzieci będą tu bezpieczniejsze."*
>
> Niesłysząca uczestniczka

Biorąc pod uwagę, że rynek pracy jest nadal dość konkurencyjny, a brak dokumentacji często stwarza pewne bariery w zatrudnieniu, **uchodźczynie** proszą o wsparcie w dostępie do lekcji języka i usług związanych z orientacją zawodową.

Dla **młodych osób** dorosłych wsparcie w zakresie języka oraz procesów kwalifikacji i certyfikacji pozostaje kluczowym krokiem w kierunku zapewnienia konkretnych możliwości zatrudnienia.

W przypadku **osób starszych i niepełnosprawnych**, które stanęły w obliczu zakłóceń lub utraty rodziny i dochodu, kluczowe znaczenie mają informacje o usługach społecznych dostępnych w miejscu ich pobytu. Dalsze wsparcie w dostępie do opieki zdrowotnej poprzez pomoc językową i inną jest uważane za ważną interwencję dla tej grupy.

Niemal połowę populacji uchodźców w Polsce stanowią **dzieci**. Powrót do szkoły pomógłby im w nauce i zapewnił lepsze samopoczucie. Oprócz zapewnienia rutyny oraz poczucia normalności i bezpieczeństwa, szkoła może umożliwić im zacieśnienie kontaktów z rówieśnikami ze społeczności przyjmującej oraz zaadaptowanie się do okoliczności.

Kluczowe czynniki wpływające na decyzję o powrocie

Powroty odbywają się spontanicznie, a jako obecnie najczęściej wybierane miejsca powrotu wymienia się Kijów, Sumy, Charków, Zaporoże, Odessę, Połtawę i Dniepr. Społeczności uchodźców są świadome tych powrotów i wyjaśniają, że główne ich powody to powrót do rodziny, czynniki związane z pracą, wsparcie rodziny/wspólnoty oraz dostępność nieruchomości.

Dyskusje na temat powrotów odbywają się regularnie w rodzinach uchodźczych i do pewnego stopnia na poziomie społeczności lokalnej w Polsce. Zdecydowana większość uczestników FGD zgłosiła chęć powrotu. Jako główny czynnik decydujący o powrocie na Ukrainę wymieniano zakończenie wojny. Jednak zdecydowana większość uczestników FGD wskazała, że o ile w najbliższych miesiącach prawdopodobnie zostaną w Polsce, to chcieliby wrócić do Ukrainy, gdy tylko będzie tam bezpiecznie.

Uczestnicy FGD z niektórych regionów stwierdzili, że nie wrócą, jeśli ich region będzie okupowany przez Rosję i/lub całkowicie zniszczony. Czynniki, które mogą wpłynąć na podjęcie decyzji o powrocie są podobne do tych, które mogą sprawić, że dalszy pobyt w Polsce będzie coraz mniej możliwy. Są to m.in. bariera językowa, brak środków finansowych, trudności integracyjne i ograniczone możliwości utrzymania się w Polsce.

Respondenci, zwłaszcza osoby starsze, niepełnosprawne i rodziny z małymi dziećmi, zgłaszają, że koszty transportu powrotnego są zaporowe.

Poziom wiedzy na temat sytuacji w miejscu pochodzenia

Uchodźcy ze wschodniej Ukrainy zgłaszają trudności w dostępie do informacji o stanie ich rodziny i majątku, tłumacząc, że łączność internetowa i zasięg telefoniczny są często niedostępne w niektórych częściach kraju, gdzie nadal trwa konflikt.

Dla wielu osób członkowie ich rodziny i znajomi, którzy pozostali w Ukrainie, są głównym źródłem informacji na temat sytuacji w społeczności, dostępności usług i ogólnego stanu bezpieczeństwa.

Internet był często wymieniany jako główne źródło informacji o sytuacji ogólnej, jak i sytuacji w poszczególnych miejscach. **Starsi uchodźcy** korzystają z YouTube (ukraińskie kanały/telewizja), a także z ukraińskich i polskich mediów jako głównych źródeł wiadomości, podczas gdy **uczestnicy z innych grup wiekowych** deklarują aktywne korzystanie w tym celu z platform mediów społecznościowych, takich jak Telegram, Twitter, Instagram i Facebook. **Młodzież i młodzi dorośli** twierdzą, że strony internetowe zarządzane przez siły zbrojne Ukrainy, a także niektóre kanały w Telegramie i strony wolontariatu są najbardziej zaufanymi platformami dostarczającymi pomocnych informacji ukraińskim uchodźcom.

Dalsze przemieszczanie

Większość uczestników FGD we wszystkich lokalizacjach wskazała, że nie ma zamiaru przeprowadzać się gdzie indziej, głównie ze względu na bliskość Ukrainy i możliwość powrotu, gdy sytuacja na to pozwoli. Jako czynniki stabilizujące pobyt uchodźców w Polsce wymieniano również silne więzi rodzinne i wsparcie społeczne w Ukrainie i w Polsce.

Jednocześnie istnienie więzi rodzinnych i sieci wsparcia w innych częściach Europy i poza nią uznano za jeden z czynników wpływających na dalsze przemieszczanie.

W **społeczności romskiej** jako powody rozważenia dalszej przeprowadzki wymieniano brak możliwości utrzymania się w Polsce, bariery językowe oraz rady od rodziny i znajomych, którzy już przebywają w krajach trzecich.

Wśród grup **nastolatków i młodych dorosłych** (14-18 lat i 18-30 lat), w których poziom zdolności adaptacyjnych jest postrzegany jako wyższy w porównaniu z innymi grupami wiekowymi, większość nie chce dalszej przeprowadzki.

ZAKWATEROWANIE

Większość uchodźców przebywa u rodzin goszczących (35%) lub w wynajętym mieszkaniu (34%). 15% osób przebywa w obiektach zbiorowych, a co dziesiąta zgłasza, że nie planuje pobytu w Polsce, tym samym nie ma tutaj miejsca zakwaterowania.

Odsetek osób, które przebywają u rodzin goszczących, jest znacznie wyższy wśród osób podróżujących z bliskimi członkami rodziny (37%) niż wśród osób podróżujących bez rodziny (24%). Ci, którzy nie podróżują z bliską rodziną, częściej przebywają natomiast w wynajmowanych kwaterach (44% vs. 34%).

Najpopularniejsze obecne/planowane typy zakwaterowania

SIECI WSPARCIA

29% **badanych ma krewnych mieszkających poza Ukrainą**

Trzy najczęstsze kraje pobytu krewnych (n=1318)

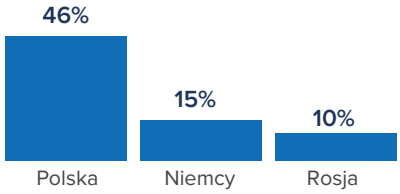

PRIORYTETOWE POTRZEBY

Środki pieniężne, zatrudnienie i zakwaterowanie są najczęściej wymieniane jako priorytetowe potrzeby. Pomocy materialnej i opieki medycznej potrzebuje jedna piąta badanych – respondenci wyrażają m.in. obawy związane z długim czasem oczekiwania i trudnościami w dostępie do lekarzy specjalistów.

Najczęściej zgłaszane podstawowe potrzeby

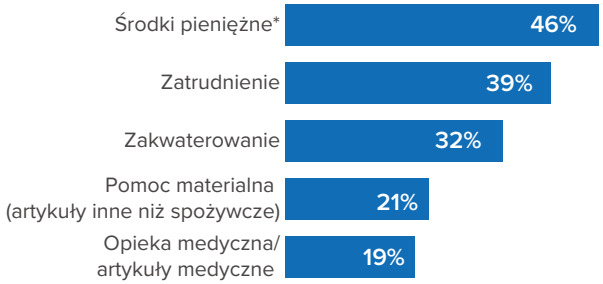

- Wsparcie finansowe jest częściej priorytetową potrzebą wśród osób podróżujących z dziećmi (50% w porównaniu do 40%).
- 33% osób podróżujących z osobami starszymi potrzebuje pomocy medycznej, w porównaniu z 16% osób podróżujących bez osób starszych.
- Również pomoc materialna jest bardziej potrzebna wśród osób mających starszych członków rodziny (27% vs. 20%).

19% **gospodarstw domowych ma co najmniej jednego członka ze specjalnymi potrzebami**

- osoba z niepełnosprawnościami 9%
- samotny rodzic 6%
- osoba z poważnym schorzeniem 5%
- osoby starsze ze szczególnymi potrzebami 5%

* Podczas gdy gotówka jest priorytetową podstawową potrzebą zgłaszaną przez uchodźców, pokrywa ona kilka podstawowych potrzeb, których zakres zostanie przeanalizowany w przyszłych raportach.

DOSTĘP DO INFORMACJI

Osoby, które wyraziły potrzeby w zakresie informacji, najczęściej wskazywały na potrzebę uzyskania informacji o pomocy finansowej, możliwościach zatrudnienia oraz dostępie do opieki medycznej. Preferowanymi metodami komunikacji są media społecznościowe i aplikacje do przesyłania wiadomości, zwłaszcza Facebook, Telegram i Viber.

Pięć najczęściej zgłaszanych potrzeb dot. dostępu do informacji* (n=2654)

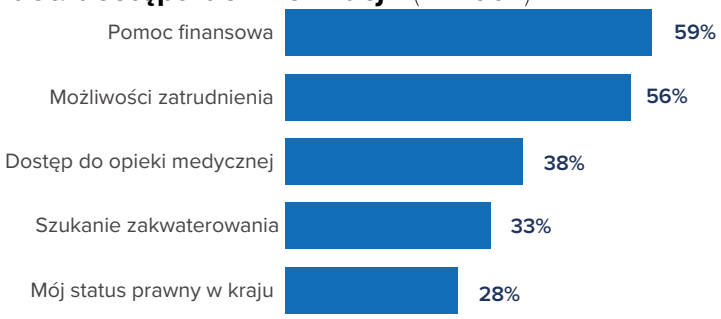

Preferowane sposoby otrzymywania informacji* (n=2654)

42% respondentów nie odpowiedziało na pytanie o potrzeby w zakresie informacji

*Dozwolonych jest wiele odpowiedzi. Suma może przekroczyć 100%.
Pokazuje odsetki wśród respondentów, którzy odpowiedzieli na to pytanie.

Preferowane media społecznościowe*

POCHODZENIE & PRZYJAZD

Większość respondentów (64%) opuściła swoje miejsce pochodzenia w okresie od 24. lutego do końca marca. 100% ma przy sobie paszport lub dowód osobisty (w tym 78% biometryczny, 22% niebiometryczny lub nie określono). 11% osób było przemieszczone wewnętrznie w Ukrainie przed opuszczeniem kraju.

Najczęstsze obwody pochodzenia

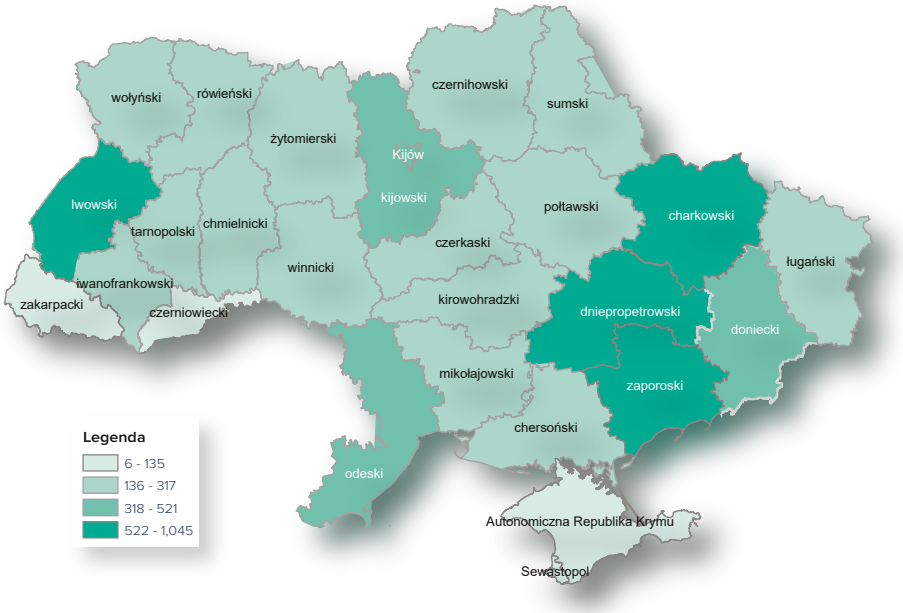

Miesiąc wyjazdu

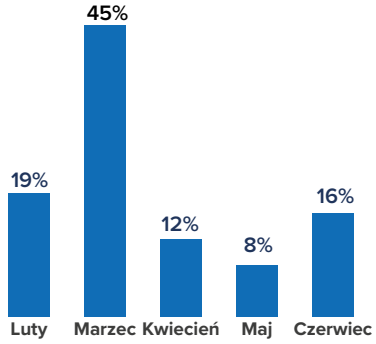

Wewnętrznie przemieszczeni przed przyjazdem do Polski

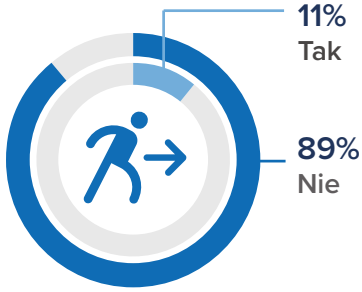

ROZDZIELENIE RODZINY

Większość respondentów została od początku wojny rozdzielona z członkami najbliższej rodziny. Najczęściej było to spowodowane poborem do wojska lub tym, że członkowie rodziny nie chcieli lub nie mogli opuścić Ukrainy.

85% respondentów zostało rozdzielonych z członkami najbliższej rodziny

Trzy główne powody rozdzielenia (n=3903)*

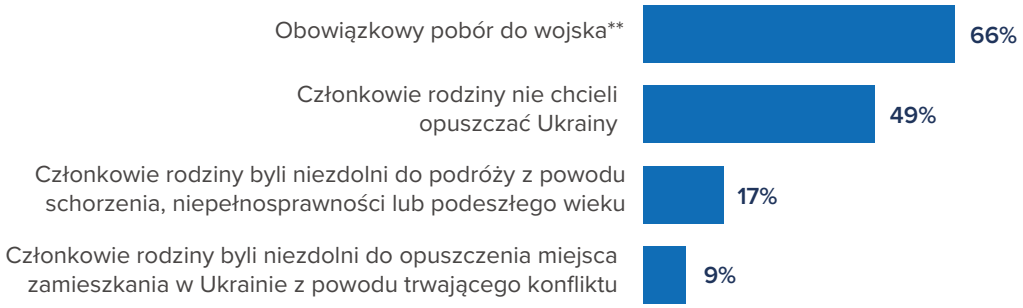

*Dozwolonych jest wiele odpowiedzi. Suma może przekroczyć 100%.

**Pobór do wojska dotyczy stanu wojennego obowiązującego w Ukrainie, który uniemożliwia mężczyznom w wieku 18-60 lat opuszczenie kraju, nie oznacza to jednak, że ci, którzy pozostali, są w czynnej służbie wojskowej.

Ograniczenia wyników badań

- Zastosowano nieprobabilistyczny dobór próby, dlatego wyników nie można ekstrapolować na populację wszystkich uchodźców z Ukrainy przebywających w Polsce.
- Konflikt nadal trwa i szybko ulega zmianom, a ludność wciąż się przemieszcza, dlatego wyniki mogą się znacznie różnić w kolejnej rundzie gromadzenia danych.
- Dane zostały zebrane tylko w niektórych regionach, w tym na terenach przygranicznych w województwach podkarpackim i lubelskim, a także w dużych miastach, takich jak Warszawa, Kraków, Wrocław, Lublin i Poznań – sytuacja może się różnić w innych regionach i mniejszych miastach.

Przypisy końcowe

1. Portal danych operacyjnych UNHCR dla Polski
2. https://metropolie.pl/artykul/zapowiedz-glownych-wynikow-analiz-i-badan-na-temat-ukraincow-w-12-miastach-ump-pierwsze-dane

SKONTAKTUJ SIĘ Z NAMI

Lorena Isla Rodriguez, Senior Protection Officer at isla@unhcr.org
Andrii Mazurenko, Senior Information Management Officer at mazurenk@unhcr.org
Paula Gierak, Country Focal Point at paula.gierak@reach-initiative.org